

Afgelopen week stond op de NOS-website een filmpje van een Palestijnse vrouw die in Gaza haar bruidswinkel weer opende. Boven op het puin stond een etalagepop, de jurk wapperde in de wind. Hoop bloeit het beste in ruïnes en op vuilnisbelten, zegt het cliché. Als we aan de grond zitten, kunnen we alleen nog maar hopen dat het beter wordt. Maar ook wij kunnen vandaag wel wat goede moed gebruiken. Waar de een de televisie niet meer aan durft te doen, kan een ander zich amper van de nieuwswebsites losmaken, opgeslokt door een wanhopige woede over wat er gaande is.

Bemoediging, hoop – het zijn woorden die we hier wekelijks bezigen. *Moge het delen van dit brood en deze beker ons hart versterken, dat wij vol hoop meewerken aan een nieuwe wereld.* We zien, mag ik hopen, nog steeds de schoonheid van deze wereld. Het mooie dat tussen mensen gebeurt. Maar we proberen óók onder ogen te zien hoeveel ongelijkheid, hoeveel geweld en hopeloosheid er is. En we voelen ons verbonden in een verlangen naar eerlijker, duurzamer, rechtvaardiger. Wat we proberen, is hoopvol te zijn, te midden van alles dat ons zoveel zorgen baart. Hoopvol, zo benadrukt Philipp Blom nog maar eens in een boek over hoop dat hij vorig jaar uitbracht (*Hoop*, 2024), is iets anders dan optimistisch. Optimisme betekent: menen dat het goed zal komen. Maar hoopvol leven betekent de ellende onder ogen zien en tóch vasthouden aan de idee dat het anders zou kunnen. Het betekent: je daarvoor inzetten, misschien zelfs tegen beter weten in. Blom schrijft: ‘Ook al zou het een verre droom blijven, het leven dat je leidt op weg daarnaartoe is anders, rijker, hoopvoller dan wat het zonder was geweest.’ Hoopvol zijn veel bijbelboeken zeker. Tegen de klippen op.

In de aanloop naar Pasen lezen we vandaag een hoopvol verhaal bij uitstek, over twee vrouwen die letterlijk en figuurlijk opstaan. De één een meisje dat dood gewaand wordt, maar blijkt te leven. De ander een vrouw die ziek is geweest en geneest. Twee verhalen die vast niet voor niets in elkaar zijn gevlochten. In beide speelt het woord *vertrouwen* een belangrijke rol. Zo splitsen de vertellers ons de vraag in de maag die Jezus eerder in hetzelfde hoofdstuk stelt aan zijn leerlingen: waar is jullie vertrouwen? Anders gezegd: geloven wij er nog in, in dat visioen van Deze wereld anders?

In zijn boekje stelt Philipp Blom dat het in onze tijd moeilijker is geworden om te hopen. Ten eerste omdat het flink stormt in de wereld. Klimaatrampen, oorlogen, de ontwrichtende gevolgen van steeds verdergaande digitalisering en kunstmatige intelligentie... In het eerste hoofdstuk somt hij verschillende stormen op. Maar minstens zo belangrijk is dat we zoveel grote verhalen en visioenen hebben zien doodlopen. Het is een analyse die anderen ook wel hebben gemaakt: over de relatie tussen de teloorgang van grote, zingevende verhalen – religieuze en seculiere – en de opkomst van een angstig conservatisme. Waar eerdere generaties geloofden dat hun kinderen het beter zouden krijgen dan zij, zijn wij bang geworden voor de toekomst. Maar als we niet vooruit durven, dan kunnen we alleen nog maar proberen veilig te stellen wat er is. Het weigeren van de toekomst, noemt Blom dat. En dat is de dood in de pot. Hij schrijft:

‘Het is moeilijk te hopen als je in een samenleving leeft die de toekomst liever wil ontlopen; die niets te maken wil hebben met verandering; die alles doet om niet te verliezen wat ze heeft vergaard; waarvan de mooiste hoop is dat er niets zal veranderen, omdat iedereen vermoedt dat niet alles nog beter zal worden, nog rijker, nog veiliger, nog vrijer, nog gaver.’ (p.25)

In het verhaal dat we lezen ontmoeten we twee vrouwen. De een is al twaalf jaar ziek. De ander is pas twaalf. In de bijbel staan vrouwen vaak symbool voor het volk Israël, een volk dat twaalf stammen telt. Als deze vrouwen het volk Israël verbeelden, dan vertelt dit verhaal dus dat het volk ziek is, op sterven na dood zelfs. Waarom? In de tijd dat het verhaal is opgeschreven onderdrukken de

Romeinen de mensen in het Joodse land. Hun koning, Herodes Antipas, is een machtswellusteling die zijn mensen uitknijpt in naam van de Romeinse keizer. Wat Israël volgens de Thora zou moeten zijn – een samenleving van vrije mensen – dat project lijkt ten dode opgeschreven. Daarom is dit verzetsverhaal opgeschreven: om eenieder die niet meer ziet hoe het verder moet, nieuwe moed in te blazen.

Het meisje is de dochter van Jairus, een overste van de synagoge. *En plein publique* valt hij vóór Jezus' voeten neer. In schrill contrast met deze hoge pief vinden we *achter* Jezus een naamloze vrouw die al twaalf jaar lijdt aan bloedverlies. Volgens het bijbelboek Leviticus zijn vrouwen onrein zolang ze bloed verliezen. Dat zou betekenen dat deze vrouw door haar kwaal al twaalf jaar buiten de gemeenschap staat, want zolang ze bloed verliest mag niemand haar aanraken. Dat ze zich in een menigte mensen waagt is dus waanzinnig moedig. Dat ze expres Jezus' kleding aanraakt is bijkans een gotspe. Maar het verhaal veroordeelt haar niet – integendeel. Jairus moet wachten. Deze onzichtbare vrouw wordt gezien en in het middelpunt gezet. Dit is de wereld waar de schrijvers op hopen. Een wereld waar niemand wordt uitgesloten. En waar naamloze mensen voorrang krijgen. Waar subsidies voor hulp aan de meest kwetsbare mensen in onze samenleving overeind blijven. Waar rechtshulp beschikbaar blijft voor mensen die de middelen daarvoor niet zelf kunnen ophoesten.

'Hoop', schrijft Blom, 'heeft handelingsruimte nodig waarin je niet langer machteloos bent.' Die handelingsruimte moeten we sámen openhouden. Je moet kunnen protesteren tegen je regering zonder dat je bang bent dat je je baan kwijtraakt of het slachtoffer van fysiek geweld. Bijvoorbeeld. Of denk aan een instelling als het Wereldhuis die ook handelingsruimte schept voor haar bezoekers: je wordt gezien en even is er ademruimte om na te denken over hoe verder, zelfs als dat betekent: terugkeren. De vrouw uit ons verhaal heeft haar eigen handelingsruimte heroverd; in plaats van zich neer te leggen bij de regels die haar uitsluiten, heeft ze de moed bij elkaar geraapt om op te staan en iets te wagen. Maar niet iedereen kan dat. Niet altijd. Soms hebben we mensen nodig die ons eerst een hand reiken.

Als de zieke vrouw is genezen, gaat Jezus alsnog met Jairus mee. Maar het zou al te laat zijn voor zijn dochter, ze is al gestorven. Of niet? Veel uitleggers van dit verhaal volgen de omstanders. Maar waarom eigenlijk. Ze slaapt, zegt Jezus en pakt haar bij de hand. *En haar geest keerde terug* lezen we – haar *pneuma* staat er in het Grieks, het woord dat in de Griekse versie van de Hebreeuwse bijbel ook gebruikt wordt in het boek Genesis: voor de adem die God in de neus van de mens blaast die hij net geboetseerd heeft. Het is ook het woord dat we in het Pinksterverhaal vinden voor de wind die door het huis waait waar de leerlingen bij elkaar zijn. Het is de adem die ons mens maakt, de geest van de verbeeldingskracht die deze wereld met haar bestaande verhoudingen anders wil. *En onmiddellijk stond ze op*, staat er. Net zoals het bloedvloeien *onmiddellijk* stopte. Dat herhaalde 'onmiddellijk', wat zegt ons dat? Misschien dit. Dat als iemand een bruidswinkel opent boven op de puinhopen, dat er dan direct iets verandert. De puinhopen zijn er nog. Het verdriet om de doden is er nog. Maar tegelijkertijd verandert er onmiddellijk iets als mensen handen en voeten geven aan de hoop. Als we oog krijgen voor wie in onze samenleving onzichtbaar dreigen te zijn bijvoorbeeld. Of als we onze hand uitsteken naar een ander. Geef haar wat te eten, zegt Jezus. Want wie wil leven, heeft eten nodig voor onderweg. Dus laten wij dat ook maar doen. Eten en drinken. *Brood van tranen om de wereld. Wijn – voorsmaak van geluk dat komt*. De twee kanten van de medaille die hoop heet.

'Ook als de wereld vol rampen en dodelijke gevaren is,' schrijft Philipp Blom, 'het is bijna onmogelijk om geheel zonder hoop te leven, als je nog aan het begin staat. Als je die energie wilt behouden, moet je beginnen die dieper in te graven, haar wortel laten schieten in een groter verhaal, dat jou kan helpen dragen' (p.100). Hebben wij verhalen waarin onze hoop wortel kan schieten? Die woorden over breken en delen. Over iedereen erbij, niemand uitgesloten. Over opstaan, over moed en over een ander de hand reiken. Kunnen die ons de toekomst in dragen? Ik hoop het.

Tot slot. Toen ik deze toespraak zat te schrijven, moest ik denken aan toen we drie jaar geleden bij elkaar kwamen voor een zaterdag in Ouderkerk aan de Amstel. Ik had toen een passage meegenomen uit een boek van Wil Derkse¹, waarin hij schrijft over de abdij waar hij als oblaat bij is aangesloten. Ik deel het graag nog een keer met jullie. Hij schrijft:

“Nu lijkt mijn abdij na lente, zomer en herfst in haar winterseizoen te zijn – al zijn er eerste lenteboden. Zo’n winterseizoen lijkt erger dan het is. Ook de winter is een respectabel seizoen waarin kiemen worden bewaard en stilletjes doorleven voor een volgende lente van een jaar dat anders zal zijn dan het vorige. Het is als bij die oude Ierse gewoonte die *grieshog* genoemd wordt, waarbij aan het eind van de dag enkele gloeiende kooltjes onder een laag as worden geborgen. Na de nacht kunnen de kooltjes worden vrijgemaakt om een nieuw vuur (of vuurtje) te doen ontvlammen. Om dit beeld even vol te houden: wie als buitenstaander het kleine en grotendeels grijze gezelschapje abdijsbewoners voor het eerst zou meemaken, zou al gauw kunnen denken: veel as hier. Maar ik weet dat er gloeiende kooltjes onder de as zijn. Ik weet dat omdat ik er elke keer, ook nu in de winter, door aangestoken word.”

Het verhaal over de abdij heeft wel iets weg van het verhaal over het meisje. Op sterven na dood gewaand door de een, maar een ander meent dat ze slaapt en steekt haar de hand toe. Wat er dan gebeurt, weet je nooit. Maar de hoopvollen onder ons houden voor mogelijk dat ze opstaat – voor een nieuwe lente die anders zal zijn dan de vorige. Misschien is het een beeld dat ook ons een hart onder de riem kan steken als we ons soms zorgen maken over hoe we het verhaal dat we hier delen kunnen doorgeven. Want op zijn minst kunnen we hier de kooltjes bewaren. Woorden die ons kunnen dragen. We kunnen ons eraan warmen. Er een beetje in poken en stoken. En dan kan het toch eigenlijk niet anders of er vlammen vuurtjes op – van mensen die de geest hebben gekregen en doen wat ze kunnen om deze wereld een beetje mooier te maken. Grotere en kleinere vuurtjes. Hoe groot ze zijn maakt eigenlijk niet uit. Want ook de kleine vuurtjes veranderen *onmiddellijk* iets.

Ik weet dat – omdat ik er elke keer door aangestoken word.

¹ Wil Derkse, 2003, *Een levensregel voor Beginners*